

Klagande

NN

Det överklagade beslutet

Centrala studiestödsnämndens
(CSN) beslut den 23 februari 2023

Saken

Omställningsstudiestöd,
aktualitetsvillkoret

Överklagandenämndens beslut

Överklagandenämnden beslutar att ramtiden för aktualitetsvillkoret ska beräknas från den 17 januari 2021 som är dagen före studiestarten. CSN får pröva ärendet på nytt med denna förutsättning.

Överklagandenämndens beslut får enligt 47 § andra stycket i lagen om omställningsstudiestöd inte överklagas.

Ärendet

NN ansökte om omställningsstudiestöd för sjuksköterskeprogrammet för tiden den 16 januari 2023 – den 14 januari 2024.

CSN avslog NN:s ansökan med motiveringen att utifrån de uppgifter CSN har tillgång till så bedömer CSN att han bara uppfyllt villkoret om aktuell förankring på arbetsmarknaden under tre månader under de senaste 24 månaderna. De 24 månaderna räknas i NN:s fall från dagen innan ansökan kom in till CSN den 2 oktober 2022.

NN överklagade beslutet och anförde bland annat följande. I beslutet nämns att ramtiden gäller mellan 2 oktober 2020 och 1 oktober 2022 och han vill därför överklaga beslutet avseende på när ramtiden börjar. Ramtiden ska räknas från den dagen han påbörjat studierna, det vill säga perioden 17 januari 2021 och 24 månader bakåt från det datumet, det vill säga perioden 17 januari 2019 – 17 januari 2021. Detta i enlighet med Lagen 2022:856 och stycket om villkor om förvärvsarbete 6 § samt Lagen 2022:857 och stycket om villkor om förvärvsarbete 5 §. Han anser att han har rätt till omställningsstudiestöd då han har förvärvsarbetat och haft tillräckliga förvärvsinkomster under fler än tolv månader mellan perioden 17 januari 2019 – 17 januari 2021. – NN bifogade ett intyg om påbörjade studier, daterat den 14 januari 2021.

CSN överlämnade överklagandet och handlingarna i ärendet samt upplyste om att myndigheten inte funnit skäl att ändra det överklagade beslutet. CSN bifogade även ett yttrande och anförde i huvudsak följande. Ramtiden för arbetsvillkoret ska som huvudregel beräknas från de månader som närmast har föregått den dag en ansökan om omställningsstudiestöd har kommit in till CSN. I de fall studierna har påbörjats före den dag ansökan kom in ska ramtiden emellertid i stället beräknas från och med dagen före studiestarten. Den närmare innebörden av när studierna ska anses påbörjade enligt 6 § lagen om omställningsstudiestöd framgår varken av lag- eller förordningstext. Det framgår till exempel av förarbetsuttalanden att aktualitetsvillkoret ska avse att arbetet ligger i relativ närtid till ansökan om omställningsstudiestöd. Att då koppla studiernas början/studiestarten till tidpunkten då studier på en viss utbildning ursprungligen inleddes skulle kunna medföra att syftet med aktualitetsvillkoret inte kan upprätthållas på det sätt som lagstiftaren åsyftat. Av promemorian "Fler veckor med omställningsstudiestöd – för stärkt konkurrenskraft, säkrad kompetensförsörjning och livslångt lärande" (Ds 2022:29) framgår dessutom att tanken är att nya ramtider som utgångspunkt ska fastställas vid varje ny ansökan om omställningsstudiestöd. CSN anser av dessa anledningar att med begreppet studiernas början/studiestarten bör avse starten av den första studieperiod som en ny ansökan om omställningsstudiestöd avser. NN:s ansökan om omställningsstudiestöd kom in till CSN den 2 oktober 2022. Ramtiden för aktualitetsvillkoret ska således enligt huvudregeln fastställas till perioden den 2 oktober 2021 – den 1 oktober 2022. NN gör dock gällande att ramtiden ska beräknas utifrån tidpunkten då hans studier ursprungligen inleddes, i januari 2021. CSN anser med begreppet studiernas början/studiestarten att det bör avse starten av den första studieperioden som en ansökan om omställningsstudiestöd avser. NN:s ansökan om omställningsstudiestöd avser studier under vårterminen och höstterminen 2023. I omställningsstudiestödsrättslig mening bör studierna därför anses vara påbörjade i januari 2023, det vill säga efter tidpunkten då han lämnade in sin ansökan om omställningsstudiestöd. Ramtiden kan därför inte fastställas på det sätt som han gör gällande. CSN anser inte heller att ramtiden kan beräknas enligt 5 § förordningen om omställningsstudiestöd. Detta eftersom lagen om grundläggande omställnings- och kompetensstöd trädde i kraft först den 30 juni 2022 och det stöd han anger att han har fått av sin omställningsorganisation har betalats ut sedan januari 2021. Sammantaget saknas det förutsättningar att fastställa ramtiden för aktualitetsvillkoret på något annat sätt än vad som framgår av det överklagade beslutet. Annat har inte framkommit i ärendet än att NN under ramtiden den 2 oktober 2021 – 1 oktober 2022 inte har uppfyllt villkoret om aktuell förankring på arbetsmarknaden. CSN bedömer således att överklagandet ska avslås.

NN har fått möjlighet att inkomma med synpunkter på CSN:s yttrande men han har inte hörts av.

Av handlingarna i ärendet framgår att NN påbörjade studierna på sjuksköterskeprogrammet den 18 januari 2021. Vidare framgår att det inte finns något uppehåll i studierna.

Författningsbestämmelser

Av 6 § lagen (2022:856) om omställningsstudiestöd framgår följande.

Omställningsstudiestöd får lämnas till en studerande som

1. har förvärvsarbetat i Sverige i genomsnitt minst 16 timmar per vecka under en kalendermånad i

a) sammanlagt minst 96 månader inom en ramtid om 14 år som kan beräknas tidigast från och med det kalenderår då han eller hon fyllde 19 år, och

b) sammanlagt minst 12 månader inom en ramtid om 24 månader, eller

2. under kvalificeringstiderna som anges i 1 a och 1 b har haft en viss minsta inkomst av förvärvsarbete.

Med ramtid enligt första stycket avses de 14 år respektive 24 månader som närmast har föregått den dag ansökan om omställningsstudiestöd kom in till Centrala studiestödsnämnden. Om studierna har påbörjats före den dag ansökan kom in beräknas ramtiden i stället från och med dagen före studiestarten.

För att förvärvsarbetet i första stycket 1 a ska få räknas ska det ha varit den studerandes huvudsyssla under kvalificeringstiden.

Förvärvsarbete i ett land inom Europeiska ekonomiska samarbetsområdet (EES), i Förenade kungariket och i Schweiz får tillgodoräknas som förvärvsarbete i Sverige.

Av 5 § förordning (2022:857) om omställningsstudiestöd framgår att ramtiden, enligt 6 § första stycket 1 b lagen (2022:856) om omställningsstudiestöd får, om den studerande begär det, i stället avse de 24 månader som närmast föregått den dag den studerandes ansökan om grundläggande omställnings- och kompetensstöd kom in till en omställningsorganisation som han eller hon är anknuten till. Om studierna har påbörjats innan omställnings- och kompetensstödsansökan kom in beräknas ramtiden i stället från och med dagen före studiestarten. Studier som påbörjas efter ett studieuppehåll räknas också som en studiestart.

Enligt punkt 2 i övergångsbestämmelserna till lagen (2022:856) om omställningsstudiestöd tillämpas lagen första gången i fråga om studier på en utbildning som påbörjas efter den 31 december 2022. För studier på en utbildning som är 80 veckor eller mer på heltid, eller motsvarande antal veckor på deltid, tillämpas lagen dock första gången i fråga om omställningsstudiestöd som lämnas för tid efter den 31 december 2022.

Överklagandenämndens bedömning

Frågan i ärendet är om NN uppfyller villkoret om aktuell förankring på arbetsmarknaden i minst tolv månader inom en ramtid om 24 månader.

Av förarbetena till 6 § till lagen om omställningsstudiestöd (prop. 2021/22:176 s. 185) framgår bland annat följande.

” Det bör ställas krav på att den studerande har aktuell förankring på arbetsmarknaden för att han eller hon ska kunna beviljas omställningsstudiestöd. På samma sätt som etableringsvillkoret avser aktualitetsvillkoret den sökandes förvärvsarbete. I denna del bör dock kravet avse att arbetet ligger i relativ närtid till ansökan om omställningsstudiestöd. Förslaget är därför att en sökande ska ha

arbetat under minst tolv månader inom en ramtid av de senaste 24 månaderna. Arbetet bör ha bedrivits under i genomsnitt minst 16 timmar per vecka under en kalendermånad, på samma sätt som för etableringsvillkoret”.

Ramtiden för att uppfylla aktualitetsvillkoret räknas enligt huvudregeln från det att ansökan om omställningsstudiestöd kom in till CSN. Om studierna har påbörjats före den dag ansökan kom in ska ramtiden i stället beräknas från och med dagen före studiestarten. Denna skrivning i 6 § lagen om omställningsstudiestöd tillkom efter påpekande från Lagrådet om att det i den föreslagna lydelsen helt saknades utgångspunkt för beräkning av ramtiden på 24 månader för aktualitetsvillkoret (se protokoll från lagrådets sammanträde 2022-03-03 s. 3-4). Av lagens förarbeten (prop. 2021/22:176 s. 185) framgår följande

”Lagrådet anser att det i lagen bör framgå hur ramtiden ska beräknas. Regeringen delar den uppfattningen och har infört en sådan bestämmelse. Med ramtid avses de 24 månader som närmast har föregått den dag ansökan kom in till CSN. Om studierna har påbörjats före den dag ansökan kom in beräknas ramtiden i stället från och med dagen före studiestarten.”

Huvudregeln är således att ramtiden beräknas från dagen då ansökan kom in till CSN. Om studierna påbörjats dessförinnan saknas dock, enligt nämndens mening, såväl i författning som i lagens förarbeten stöd för annan tolkning än den som framgår direkt av lagen gällande att ramtiden beräknas från dagen före studiernas början. För den som påbörjat de nuvarande studierna innan ansökan kommit in till CSN ska därmed ramtiden beräknas från dagen före studiestarten om det inte finns andra hinder för detta.

För denna tillämpning talar också att lagstiftaren inte i lagens övergångsbestämmelser eller på annat sätt begränsat möjligheterna för att, i vart fall gällande personer över 40 år, ansöka om studiemedel för en senare del av en längre utbildning. En tillämpning på det sätt CSN nu förordar medför i praktiken att det blir mycket svårt att få omställningsstudiestöd för en senare del av en längre utbildning.

NN studerar på sjuksköterskeprogrammet sedan januari 2021 och har nu ansökt om omställningsstudiestöd för en senare del av studierna. Det har inte framkommit att NN gjort något uppehåll i studierna eller att det skulle finnas andra omständigheter som kan påverka bedömningen av när studierna påbörjades. Ramtiden ska därför räknas från och med den 17 januari 2021 som är dagen före studiestart. CSN får pröva ärendet på nytt utifrån den förutsättningen.

Robert Dalman

Ulrika Hellgren

Beslutet har fattats av Eva Gullfeldt, ordförande, Robert Dalman, myndighetschef, samt ledamöterna Olof Edling, Staffan Ingmanson, Gunilla Lavås, Jessica Levin, och Helena Söderberg.

Föredragande: Ulrika Hellgren

CSN och CSN:s rättsavdelning
Utbildningsdepartementet